

Newsletter

Ústav pro studium totalitních režimů

červenec – srpen | 2025

Obsah prázdninového newsletteru

Úvodní slovo ředitele	4
Hlavní cena pro Popravené z politických důvodů	6
Sametová revoluce v regionech	8
Đáblický hřbitov a oběti komunismu	10
Mlčela celá vesnice. Báli se i mrtvé.	12
(Ne) Bezpečnost v Československu 1945-1992	15
Kolektivizace zemědělství v zemích sovětské sféry vlivu	16
Cestami života Ludvíka Svobody, ale i necestami	17

Databáze popravených za nacismu	18
Letní škola pro učitele dějepisu	20
Žhavá minulost	22
Kladivo a kovadlina	24
Veletrh vědy	26
Duch Helsinek a jeho odkaz	28
Letní škola pro středoškolské studenty	30
Propagace komunismu je trestným činem	32
Debata k výročí Havlova dopisu Husákovi	34
Uctili jsme oběti komunistické totality	36
Média o nás	38

Milí přátelé,

léto je v plném proudu, klimatizace v kancelářích dostávají zabrat a káva se pozvolna mění na ledovou – to jsou jasné signály, že se přiblížil čas prázdnin, odpočinku a čtení knih, které jsme celý rok jen přesouvali ze stolu na polici (a zpět). Ale než si začneme užívat zaslouženou dovolenou, pojďme se společně ohlédnout za tím, co se u nás v Ústavu pro studium totalitních režimů v posledních týdnech odehrálo. A že toho nebylo málo!

Jedním z nejvýznamnějších počinů poslední doby je spuštění webového portálu *Popravenizavalky.cz*. Databáze popravených Čechoslováků z rozhodnutí nacistické justice připomíná osudy lidí, kteří přišli o život v důsledku nacistické perzekuce. Věříme, že právě skrze konkrétní lidské příběhy lze nejlépe porozumět dějinám – a že i digitální prostor může být místem důstojné paměti. Portál neustále rozšiřujeme, takže pokud jste jej ještě nenavštívili, rozhodně doporučuji.

Ani v oblasti vzdělávání nezahálíme. V plném proudu jsou třeba přípravy *Letní školy pro učitele*, letos zaměřené na téma dezinformací ve vzdělávání a výuce dějepisu. Připravili jsme učitelům opravdu nabitý program: Jak se v záplavě dezinformací neztratit? Jak naučit žáky kritickému myšlení v době, kdy „virální“ neznamená jen nemoc, ale i nepravdu s tisíci sdíleními? To vše a mnohem víc nabídne letošní ročník.

A co nás čeká po prázdninách? Už nyní se těšíme na *Letní školu církevních dějin*, která tradičně nabídne prostor k hlubší reflexi duchovního rozměru českých moderních dějin – a také k diskuzi, kterou si jinde zkrátka nedopřejete.

Na závěr mi dovoluť vám popřát radostné léto. Ať už se vydáte k moři, do hor, na chalupu nebo „jen“ s knihou do parku, přejeme vám chvíle, kdy si odpočínáte od každodenního shonu.

V září se na vás opět těšíme – odpočatí, motivování a připravení jít společně dál.

S přátelským pozdravem

Ladislav Kudrna

ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů

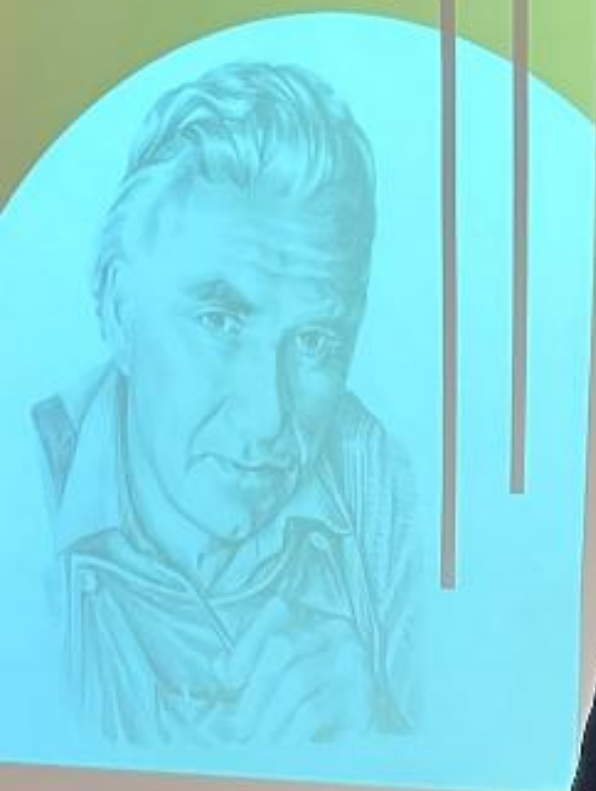
Hlavní cena pro Popravené z politických důvodů

Letošní hlavní Cenu Miroslava Ivanova za literaturu faktu získal historik Petr Mallota a kolektiv za knihu *Popravení z politických důvodů v komunistickém Československu*, kterou na konci minulého roku vydal Ústav pro studium totalitních režimů s Nakladatelstvím Academia. Cenu, která se letos udělovala již po pětadvacáté, nese jméno významného českého autora a popularizátora historické literatury a patří k nejprestižnějším oceněním v oblasti literatury faktu v České republice. Každoročně ji nejvýznamnějším českým a slovenským autorům za výjimečné dílo v oblasti faktografické literatury uděluje Klub autorů literatury faktu ve spolupráci s Městem Jaroměř. Historik Petr Mallota uvedl při převzetí ceny:

„Ocenění si nesmírně vážím. Přál bych si, aby tato kniha nebyla vnímána jen jako svědectví o krutosti režimu, ale i jako připomínka osobní odvahy těch, kteří se mu postavili navzdory důsledkům. Jejich příběhy nesmějí zmizet v zapomnění,“

ředávání
vanova

Jiří Petráš, Libor Svoboda (eds.)

SAMETOVÁ REVOLUCE

v regionech

 ústav pro studium
totalitních režimů

Sametová revoluce v regionech

Nová publikace, kterou ve spolupráci s Jihočeským muzeem v Českých Budějovicích vydal Ústav pro studium totalitních režimů, je zaměřena na popis a výklad událostí posledních týdnů a dnů existence komunistického režimu v Československu na různých místech republiky, ve velkých centrech i na „venkově“. Seznamuje nás s místními elitami na obou stranách barikády, s lidmi, kteří se do učebnic dějepisu nikdy nedostanou a o nichž dnes většinou ví už pouze hrstka zájemců o regionální historii.

Proč jste se zaměřili na sametovou revoluci mimo hlavní centra?

Jiří Petráš (Jihočeské muzeum):

„Impulsem byla dlouholetá zkušenost z výuky i výzkumu. Rok 1989 bývá ve veřejném prostoru spojován hlavně s Prahou – s demonstrací na Národní třídě, s Občanským fórem, s chartisty. To je samozřejmě legitimní, ale my jsme měli pocit, že obraz revoluce je příliš zúžený. Chtěli jsme ukázat, že se přechod k demokracii odehrával i jinde – v Třebíči, v Pelhřimově, v Nitře.“

Libor Svoboda (ÚSTR):

„A že tam často probíhal s větší osobní intenzitou. V malých městech se lidé navzájem znali, byli v kontaktu v práci, ve škole, v obchodě. Revoluce tu byla nejen politickou, ale i sociální událostí. Vyžadovala osobní odvalu, protože člověk riskoval vystoupení často tváří v tvář těm, kdo dohlíželi na jeho pracovní i soukromý život.“

Ďáblický hřbitov a oběti komunismu

Ďáblický hřbitov, jedno z velkých pražských pohřebišť, skrývá už od druhé světové války temné tajemství. Ve více než sedmi desítkách hromadných hrobů, původně určených pro tzv. sociální pohřby, se nachází i ostatky politických odpůrců nejprve nacismu a především komunismu, které u severní zdi oba režimy nechaly tajně zakopat. Desítky let po sametové revoluci tyto oběti v drtivé většině zůstávají v nedůstojných jámách, ačkoliv příklad exhumace umučeného kněze Josefa Toufara, současné bádání se závažnými novými objevy i zahraniční zkušenosti ukazují, že oběti represí totalit lze přesně lokalizovat, v případě zájmu citlivě exhumovat, a především předat pozůstalým k poslednímu rozloučení, které jim bylo odepřeno.

Ďáblickému hřbitovu a obětem komunismu je z velké části věnováno nové číslo historické revui Paměť a dějiny (2/2025).

paměť a dějiny

ĎÁBLICKÝ
HŘBITOV
Temné místo
na okraji Prahy

ARCHEOLOGIE
a důkazy zločinů
komunismu

FOTOGALERIE
Portréty obětí
z ďáblických
šachet

BYKIVŇA
objevování
hrobů NKVD

Ďáblický hřbitov
a oběti komunismu

2025/02, ročník XIX, doplněk cena 75 Kč
**Revue pro studium
totalitních režimů**

9 781822 832184

Mlčela celá vesnice. Báli se i mrtvé.

V roce 1974 zemřela za nevyjasněných okolností ve vyšetřovací vazbě v bratislavském Justičním paláci studentka Marie Živná. Patřila ke skupině „Principiální lidé“, jejíž členové byli odsouzeni za tzv. podvracení republiky. Mezi nimi byl i Juraj Lajda, tehdy jednadvacetiletý student, který vzpomíná:

„Marie byla výjimečný člověk – obětavá, spravedlivá, citlivá. Její smrt otrásla mnoha lidmi. Pohřeb se konal v její rodné obci Svojanov a přišlo přes 1200 lidí – tichý protest proti režimu. Přítomní příslušníci Státní bezpečnosti budili strach, lidé se báli i mluvit.“

Juraj Lajda se s Marií a dalšími členy setkal během studií v Brně. Tito mladí lidé sdíleli víru, idealismus a přesvědčení, že morální odpor má smysl. Za to však byli tehdejší režimem tvrdě potrestáni odnětím svobody – Marie vězení nepřežila. Po jejím úmrtí dostali rodiče jen stručný telegram: „Vaše dcera zemřela, přijďte si pro věci.“ Oficiální verze zněla – sebevražda, kterou však všichni ti, kteří Marii znali, vyvracejí. Když svědci otevřeli rakev, spatřili, že Marie měla bílou tvář i vlasy. Žádné stopy po oběšení. V době její smrti jí bylo necelých dvacet pět let...

Celý příběh upadl v zapomnění, ani po pádu komunismu se mu dlouho nikdo nevěnoval. Snahy znovu otevřít případ Marie Živné a jejího záhadného úmrtí v cele bratislavského vězení však i nadále vycházejí naprázdno. Archivy mlčí, chybějí fakta, dokumenty zřejmě zmizely. Juraj Lajda, který strávil v komunistických vězeních téměř čtyři roky, nikdy netratil životní sílu a schopnost překonávat překážky. A věří, že zvrat v případě Marie Živné je stále možný. Pamětníci totiž dosud ještě žijí...

Call for abstracts

Na podzim 2025 připravuje Ústav pro studium totalitních režimů hned několik odborně zaměřených konferencí a seminářů i s mezinárodním přesahem. V této souvislosti vyhlásil na tyto akce tzv. call for abstracts.

(Ne) Bezpečnost v Československu 1945-1992

Letošním tématem tradiční konference v Českých Budějovicích budou bezpečnostní složky našeho státu, jejich vývoj, činnost a vše, co s daným tématem souvisí. Díky „bezpečnostnímu“ zaměření se pro konferenci rozevírá celá škála možných témat a jejich případná komparace pro dané období: kriminalita a kriminologie, zločin a zločinnost, dopravní nehody, podloudnictví, prostituce, homosexualita, alko- i nealkoholická toxikologie, hospodářská kriminalita, kriminalita všedního dne, vnímání kriminality před a po roce 1948, pitavaly, trestná činnost cizinců, výkon trestu odnětí svobody, penitenciární a postpenitenciární péče a řada možných (i méně možných a zdánlivě okrajových, centrálních či regionálních) témat. Uzávěrka pro dodání přihlášek s abstrakty je 31. srpna 2025. Dvoudenní mezinárodní konference pak proběhne 1.-2. října 2025 v budově SoKa v Českých Budějovicích.

(Ne) Bezpečnost v Československu

Kriminalita, zločin, nehody v letech 1945 - 1992

1. - 2. října 2025

České Budějovice

Call for abstracts na konferenci

Kolektivizace zemědělství v zemích sovětské sféry vlivu

22. - 23. října 2025

Národní zemědělské muzeum

Kolektivizace zemědělství v zemích sovětské sféry vlivu

Dvoudenní konference se zaměří na vývoj zemědělství v zemích, které po 2. světové válce připadly do sféry vlivu SSSR, zůstaly za železnou oponou a podstoupily zkušenost násilné kolektivizace zemědělství pod taktovkou komunistických stran. Organizátoři konference chtějí poskytnout prostor pro diskusi o otázkách souvisejících s pochopením toho, jaká očekávání měli zemědělci po skončení druhé světové války a jak vnímali komunistickou ideologii, pro diskusi o zásadních otázkách kolektivizace, o její násilné povaze i důsledcích, o osobitých projevech i obecně platných tendencích, o otázkách souvisejících s dopady kolektivizace na hospodářský vývoj, společenské proměny i osudy vybraných představitelů. Uzávěrka pro dodání přihlášek s abstrakty je 31. srpna 2025. Dvoudenní mezinárodní konference pak proběhne 22.-23. října 2025 v Národním zemědělském muzeu v Praze.

Cestami života Ludvíka Svobody, ale i necestami

Ústav pro studium totalitních režimů pořádá 25. listopadu odbornou konferenci, jejímž cílem je připomenout významnou a mnohohrstevnatou osobnost arm. generála Ludvíka Svobody, prezidenta Československé socialistické republiky, legionáře, vojáka a politika. Cílem je zhodnotit Svobodovu bohatou životní dráhu – jako legionáře, účastníka I. a II. odboje, vojáka z povolání, ministra národní obrany, i prezidenta v době pražského jara. Svoboda byl nositelem řady vojenských a státních vyznamenání, ale i postavou, jejíž rozhodování v krizových chvílích stále zůstává předmětem historických debat. Zájemci o vystoupení mohou zasílat své návrhy prostřednictvím přihláškového formuláře do 31. července 2025. Konference se uskuteční 25. listopadu 2025 v sídle Ústavu pro studium totalitních režimů v Paláci Archa.

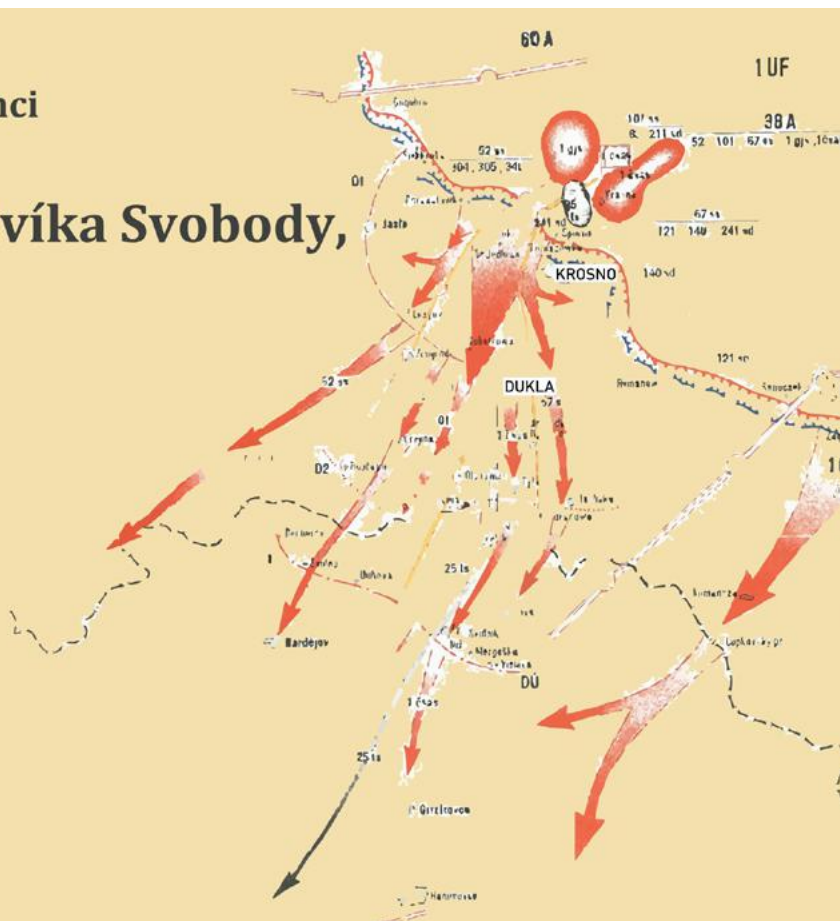
Call for papers na konferenci

Cestami života Ludvíka Svobody, ale i necestami:

**130. výročí narození
vojáka a politika**

**25. listopad 2025,
10.00 hod.**

**Palác Archa
Na Poříčí 1047/26, Praha 1
Konferenční sál ve 3. patře.**

ústav pro studium
totalitních režimů

**Databáze popravených za nacismu:
jména, dokumenty, fotografie**

Unikátní webové stránky
www.popravenizavalky.cz

Databáze popravených za nacismu

Ústav pro studium totalitních režimů spustil koncem května unikátní webový portál *Popravenizavalky.cz*. Projekt přináší veřejnosti přehledně zpracovanou databázi československých občanů popravených během nacistické okupace z rozhodnutí německých soudů. Po představení databáze médiím se koncem června uskutečnila i prezentace pro badatele, historiky a archiváře s cílem sdílet zkušenosti z jejího vzniku a diskutovat o možnostech další spolupráce při mapování nacistické represivní politiky vůči občanům tehdejšího Československa.

„Přítomní kolegové oceňovali zejména kombinaci archivních materiálů, biografických dat a vizuálních podkladů, které databáze nabízí, a v neposlední řadě i komunikaci s rodinami popravených. Diskuze byla věcná, inspirativní a potvrdila, že téma represí během nacistické okupace je stále živé a relevantní,“ uvedla Magda Veselská, historička Ústavu pro studium totalitních režimů a spoluřešitelka projektu.

Databáze popravených za nacismu *Popravenizavalky.cz* přináší metodicky zcela nové a komplexní zpracování problematiky trestů smrti vykonaných na občanech předmnichovského Československa v období nacionálního socialismu. V první fázi projekt zpřístupňuje přibližně 300 z téměř 900 profilů osob popravených v Drážďanech.

www.popravenizavalky.cz

Letní škola pro učitele dějepisu

Ústav pro studium totalitních režimů ve spolupráci s Úřadem vlády ČR a Muzeem paměti XX. století pořádá dne 28. srpna 2025 již 16. ročník Letní školy pro učitele a učitelky dějepisu a společenskovědních předmětů na základních a středních školách. Tématem budou *Dezinformace ve vzdělávání a výuce dějepisu*. Program nabídne bloky odborných přednášek zaměřených na fungování on-line platforem, právní rámec digitálního prostředí a zneužívání historie v různých kontextech, v další části pak tematické workshopy. Letní škola se uskuteční v prostorách Lichtenštejnského paláce v Praze a je pořádána pod záštitou zmocněnkyně vlády pro lidská práva Kláry Šimáčkové Laurenčíkové. Účast na akci je bezplatná a všichni účastníci obdrží certifikát o absolvování.

Letní škola pro učitele ÚSTR 2025

Dezinformace ve vzdělávání
a výuce dějepisu

16. ročník Letní školy pro učitele historie,
humanitních a společenskovedních oborů

pořádá

Ústav pro studium totalitních režimů
a Úřad vlády ČR pod záštitou
zmocněnkyně vlády pro lidská práva
Klárky Šimáčkové Laurenčíkové

28. srpna 2025
8.45–17.15

Lichtenštejnský palác
U Sovových mlýnů 506/4
Praha 1 – Malá Strana

K účasti se můžete registrovat prostřednictvím formuláře

ÚSTR představuje nový cyklus debat

Ústav pro studium
totalitních režimů

Žhavá minulost

Odborníci a historikové se v průběhu celého roku zaměří na řadu konkrétních témat včetně „kontroverzních“. Přijďte si poslechnout jaké osobnosti či události stále ovlivňují naši minulost a budoucnost.

Zveme Vás na první setkání z nové
řady debatního cyklu

Antisionismus, Izrael a my

Hosty jsou představitelky tří generací židovského života

Michaela Vidláková, přeživší holocaustu, vězněná i komunistickým režimem
Věra Tydlidátová, zakladatelka Ligy proti antisemitismu a signatářka Charty 77
Emma Günsberger, předsedkyně České unie židovské mládeže
Moderuje Ivo Cerman, historik ÚSTR

18. září 2025 v 17.30 hodin
Konferenční sál ve 3. patře
Palác Archa, Na Poříčí 26, Praha 1

www.ustr.cz

Prosíme o laskavé potvrzení
e-málem do 10. září
na adresu: produkce@ustr.cz

Žhavá minulost

Ústav pro studium totalitních režimů zahajuje nový pravidelný diskuzní cyklus *Žhavá minulost*. Jeho cílem je vytvořit otevřený prostor pro dialog o historických tématech, která stále rezonují v současnosti a ovlivňují společenské dění, veřejnou debatu i individuální postoje a stejně tak mají dopady na budoucí vývoj.

První debata na téma *Antisionismus, Izrael a my* se uskuteční ve čtvrtek 18. září 2025 od 17.30 hodin v konferenčním sále ÚSTR. Téma se zaměří na otázky vysoce frekventované: Antisionismus jako nová forma antižidovské nenávisti zaměřená proti Státu Izrael, jeho reálné dopady na české Židy a otázka jeho návratu po 7. říjnu 2023. Na setkání vystoupí představitelky tří generací židovského života v České republice: Michaela Vidláková, přeživší šoa, vězněná nacistickým i perzekvovaná komunistickým režimem, dále Věra Tydlitátová, zakladatelka Ligy proti antisemitismu a signatářka Charty 77, a Emma Günsberger, předsedkyně České unie židovské mládeže. Celou debatu moderuje Ivo Cerman, historik Ústavu pro studium totalitních režimů.

Kladivo a kovadlina

Součástí nedávné mezinárodní konference *Kladivo a kovadlina* s podtitulem *Cesta katolické církve Protektorátem Čechy a Morava* byla i stejnojmenná výstava. Ta se z Památníku Terezín nyní přesunula do prostoru Cyrilka na Velehradě, kde ji bude možno navštívit až do 10. srpna 2025. Výstava, na jejíž přípravě se podíleli historici Ústavu pro studium totalitních režimů a Památníku Terezín, se věnuje situaci katolické církve v českých zemích za nacistické okupace, zaměřuje se ale nejen na rezistenci a odboj, ale také zachycuje perzekuci a činnost nacistického bezpečnostního aparátu, protektorátní každodennost, propagandu apod.

Výstava se skládá z 15 panelů, na nichž se prostřednictvím fotografií a doprovodných textů návštěvník dozví vše podstatné o těžkých časech církve v době okupace. Několik panelů je věnováno okupačním represivním složkám, věznicím a koncentračním táborům, kterými prošli duchovní během okupace. Zvláštní pozornost se zaměřuje na koncentrační tábor Dachau, kam nacisté svázeli nepohodlné duchovní z okupované Evropy. Závěrečný panel přibližuje krátké období třetí republiky a ukazuje, v jakém oslabení se církve nacházela. Výstava vznikla jako součástí projektu č. DH23P03OVV076 s názvem VIRTUÁLNÍ MUZEUM PERZEKUCE KATOLICKÉ CÍRKVE NA ÚZEMÍ ČESKÝCH ZEMÍ (1938–1989) realizovaného s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky v rámci programu NAKI III.

Ústav pro studium
totalitních režimů

Památník Terezín

MINISTERSTVO
KULTURY

Srdečně Vás zveme na putovní výstavu

KLADIVO a kovádlina

Cesta katolické církve Protektorátem Čechy a Morava

Výstava se koná
od 3. července do 10. srpna 2025
v kostele Zjevení Páně (Cyrilka) na Velehradě
Součást projektu č. DH23P03OVV076 podpořeného MK ČR

Veletrh vědy

Ústav pro studium totalitních režimů se letos zúčastnil největší populárně-vědecké akce v České republice – Veletrhu vědy, která se konala v pražském areálu PVA Expo. Účast instituce na veletrhu shrnul ředitel Ladislav Kudrna:

„Když jsme sestavovali obsah programu, dohodli jsme se jednomyslně, že chceme lidi prostě oslovit a zaujmout. Nabídli jsme tedy především osobní setkání a otevřený dialog. Návštěvníci se mohli potkat s našimi historiky, editory a dalšími kolegy, kteří byli připraveni vést dialog, odpovídat na otázky a v neposlední řadě představit činnost naší instituce.“

Vedle knižní produkce zde ÚSTR prezentoval i projekt virtuální reality „Jeden den v Gulagu“ či mobilní aplikaci „I Walk“, která propojuje konkrétní místa s historickými událostmi a autentickými vzpomínkami pamětníků.

Duch Helsinek a jeho odkaz

Vedení Ústavu pro studium totalitních režimů se zúčastnilo evropského sympozia paměti ve finských Helsinkách. Čtyřdenní mezinárodní konference připomněla 50. výročí podpisu Helsinského závěrečného aktu, který představoval významný milník v dějinách mezinárodní diplomacie, bezpečnosti a lidských práv. Jedním z hlavních témat byl tzv. duch Helsinek a jeho odkaz pro dnešní svět a současné bezpečnostní a společenské výzvy. Právě v této sekci s příspěvkem vystoupil také ředitel ÚSTR Ladislav Kudrna, který se v něm zaměřil především na složitý a dosud nedokončený proces vyrovnávání se s komunistickou minulostí v posttotalitních zemích a poukázal na klíčové překážky, které brání vzniku společného evropského narativu o 20. století.

Konferenci pořádala prestižní mezinárodní platforma European Network Remembrance and Solidarity (ENRS), jejímž právoplatným členem se ÚSTR stal teprve nedávno.

Letní škola pro středoškolské studenty

V obci Svatý Jan pod Skalou se v červnu uskutečnil již třetí ročník letní školy pro středoškolské studenty, který spolu s Muzeem paměti XX. století připravilo Oddělení občanského vzdělávání Ústavu pro studium totalitních režimů. Hlavním tématem byly komunistické pracovní tábory a obecně přiblížení nejmasovější perzekuce z tzv. zakladatelského období komunistického režimu v Československu. Většina programu proběhla v bývalém benediktinském klášteře s pohnutou minulostí v období komunistické totality a nyní sídle pedagogické VOŠ. Dvoudenní akce se zúčastnily dvě třídy pražského Gymnázia Christiana Dopplera.

Propagace komunismu je trestným činem

Ústav pro studium totalitních režimů, Muzeum paměti XX. století, Platforma Evropské paměti a svědomí a další instituce před nedávnem vyzvaly Ústavněprávní výbor Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR k podpoře novely § 403 trestního zákoníku, aby komunistická a nacistická ideologie byly postaveny na roveň. V souvislosti s výzvou zákonodárcům „*Postavme komunismus vedle nacismu i v zákoně*“ se mj. konala pro zástupce médií v sídle Ústavu pro studium totalitních režimů i tisková konference. Dne 29. května 2025 dolní komora Parlamentu ČR novelu trestního zákoníku schválila. Nově doplněný § 403 umožňuje v těchto případech uložit trest odnětí svobody do pěti let. Pro návrh, který byl součástí širšího balíku legislativních změn, hlasovalo 86 ze 160 přítomných poslanců. Začátkem července zákaz propagace komunismu podpořila také většina senátorů v horní komoře Parlamentu ČR.

Debata k výročí Havlova dopisu Husákovi

U příležitosti 50 let od sepsání slavného dopisu Václava Havla adresovaného generálnímu tajemníkovi ÚV KSČ Gustavu Husákovi se v Knihovně Václava Havla uskutečnila debata odborníků organizovaná Ústavem pro studium totalitních režimů. Dopis, v němž Havel s mimořádnou pronikavostí analyzuje stav tehdejší společnosti, se stal nejen svědectvím o době normalizace, ale také jedním z pilířů občanského vzdoru proti komunistickému režimu. Za moderace Kamila Nedvědického, 1. náměstka ředitele ÚSTR v debatě vystoupili: disident, filozof a bývalý diplomat Martin Palouš, editorka a dlouholetá spolupracovnice Václava Havla Anna Freimanová a badatel Radek Schovánek z Ústavu pro studium totalitních režimů. Živá diskuse, do níž významně zasahoval i zaplněný sál, přinesla řadu podnětných otázek. Kamil Nedvědický na závěr akce řekl:

„Havlův dopis Husákovi není jen historickou událostí, ale má významný přesah do současné doby. Přestože žijeme ve svobodě a demokracii, kterou generace narozené po roce 1989 vnímají již jako samozřejmost, symptomy tzv. otrávené demokracie – strach, korupce a ztráta víry v instituce, jsou stále existující a je nutno se s nimi stále vypořádávat.“

Uctili jsme oběti komunistické totality

Na Ďáblickém hřbitově jsme připomněli památku obětí komunistického režimu, které zde stále leží roztroušeny v sedmi desítkách hromadných hrobů u severní zdi pohřebiště. Ústav pro studium totalitních režimů pořádal slavnostní pietní akt společně se Sdružením bývalých politických vězňů (SBPV) a zúčastnili se ho zástupci veřejné správy, diplomatických sborů, církví, paměťových institucí i široké veřejnosti. Vedle slavnostních projevů zazněla i informace o činnosti komise, která zdejší šachtové hroby zkoumá. Jejím výsledkem je návrh na exhumaci vybraných obětí rudé totality, jímž se bude vláda v nejbližší době zabývat. Po pietním obřadu následovala komentovaná prohlídka pohřebiště, během níž si účastníci mohli prohlédnout i galerii portrétů nově identifikovaných obětí komunismu, které na Ďáblickém hřbitově leží. Fotogalerie vyjde jako součást tematického čísla revue Paměť a dějiny 2/2025.

PrahaIN.cz / 28. 6.

Češi si 27. června připomněli pochmurné výročí. Před 75 lety zavraždil komunistický režim Miladu Horákovou, když ji předtím odsoudil k smrti ve skandálním vykonstruovaném procesu. „Komunisté byli přesvědčení, že mohou cokoliv. Představují jakýsi druh gnostické sekty, ty ohrožují svět už od dob starověku,“ řekl v rozhovoru pro PrahaIN.cz Petr Placák, bývalý disident, historik a vědecký pracovník Ústavu pro studium totalitních režimů. [více zde](#)

ČT24 / 29. 5.

Stovky Čechoslováků přišly během nacistické nadvlády o život rozsudkem tehdejších říšských soudů. Čeští a němečtí badatelé teď vytvořili jejich databázi. Projekt Popravenizavalky.cz v první fázi nabídne profily 300 z téměř 900 obětí justičních vražd, které se za války uskutečnily v Drážďanech. Rozsáhlý projekt Ústavu pro studium totalitních režimů představily ve Studiu 6 vysílání ČT24 jeho hlavní autorky – historičky Pavla Plachá a Magda Veselská. [více zde](#)

Český rozhlas Plus / 23. 6.

Za studené války vygradovaly špionské operace do neobyčejných výšin. A některé později vyplavaly na povrch. Takový byl i skandál z října 1998. Nejvyšší státní vyznamenání – Řád bílého lva – měl obdržet zasloužilý rakouský politik a podporovatel česko-rakouských vztahů Helmut Zilk. Média o něm ale psala, že spolupracoval se Státní bezpečností... Vyznamenání Zilkovi nakonec uděleno nebylo. „Byl to skandál nebývalých rozměrů a aféra vedla také k debatě o věrohodnosti a autenticitě svazků Státní bezpečnosti,“ vysvětlil pozadí celého případu v pořadu Jak to bylo doopravdy historik Jan Kalous z Ústavu pro studium totalitních režimů. [více zde](#)

Četkast – podcast / 24. 6.

Letos si připomínáme už 80 let od vzniku komunistické Státní bezpečnosti (StB). Jak fungovala a jak ovlivňovala životy lidí? Jak StB získávala spolupracovníky a jak pak vypadala spolupráce? Jaká byla role žen v StB? A je v dnešní době relevantní vědět, že někdo pracoval pro StB? S historikem z Ústavu pro studium totalitních režimů Liborem Svobodou si o StB v podcastu České tiskové kanceláře povídala studentka žurnalistiky FSV UK Rozalie Pecáková. [více zde](#)

Seznamzpravy.cz / 23. 6.

Starobní penze klesnou dalším někdejším komunistickým funkcionářům. Od listopadu 2026 klesne „důchod“ dalším někdejším komunistickým funkcionářům. O 300 korun méně za každý započatý rok ve funkci by měli pobírat vysocí činitelé bývalé KSČ a KSS, vedoucí pracovníci komunistických aparátů a vybraní náčelníci národní a StB, pohraniční stráže a Lidových milicí. Rozšíření okruhu funkcionářů předpokládá důchodová novela, kterou podepsal prezident Petr Pavel. Nový seznam lidí by měl Ústav pro studium totalitních režimů předat do konce dubna 2026 správě sociálního zabezpečení a sociálním správám vnitra, obrany a spravedlnosti. Do konce srpna 2026 by měl ÚSTR dodat potvrzení o činnosti jmenovaných a případnou aktualizaci soupisu. Penze by se pak snížily od listopadu 2026. Poslední doplnění jmen by musel ÚSTR stihnout do konce srpna 2027. [více zde](#)

Týdeník Echo / 26. 6.

Rozhovor s historikem Petrem Mallotou o tom, jak komunisté popravovali. Ale nejen o tom. Redaktor Jiří Peňás se v obsáhlém rozhovoru zajímal i o to, proč ne všechny popravy lze označit za politické, proč politické jsou naopak popravy komunistických intelektuálů, čím se odlišovaly hrdelní procesy před únorem a po něm, kolik bylo mezi popravenými z politických důvodů zcela „nevinných“ apod. [více zde](#)

Připravilo: Oddělení komunikace ÚSTR

Odpovědný redaktor: Martin Vacek

Grafika a zlom: Anna Vašičková

Autoři fotografií: Petr Blažek, Karel Cudlín, Júlia Holaňová,
Ondřej Petržilka (MPXX), Jan Prosiński (ENRS)
a archiv Juraje Lajdy a Nakladatelství Academia

www.ustrcr.cz

Adresa: Ústav pro studium totalitních režimů
Palác Archa – Na Poříčí 1047/26, 110 00 Praha